

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ АРХІТЕКТУРИ

DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2023.66.3-13>

УДК 72.01

Вітченко Денис Миколайович

кандидат архітектури,

доцент кафедри будівництва, геотехніки і геомеханіки

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

vitchenko.d.m@nmu.one

<http://orcid.org/0000-0002-3766-6311>

МАЛОВІДОМА АРХІТЕКТУРНА СПАДЩИНА ВАСИЛЯ КРИЧЕВСЬКОГО: ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ, ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РЕСТАВРАЦІЇ

Анотація: у статті висвітлені маловідомі архітектурні об'єкти авторства Кричевського, розкриті особливості їх дослідження, накреслені шляхи їхнього збереження, реставрації й реставраційного відтворення.

Ключові слова: архітектурна спадщина В. Кричевського; національна своєрідність архітектури; патерни української своєрідності в архітектурі.

Постановка проблеми. На думку сучасних науковців, національна приналежність, на відміну від етнічної, є штучним конструктом, який добровільно приймає кожний громадянин. Відповідно, основним завданням нації є сформувані і відтворювати загальну для всіх громадян держави ідентичність у політичних інтересах. Архітектура – вагомий засіб досягнення цієї мети, бо підкреслює своїми формами важливість успадкування та акумулювання історичної пам'яті.

Формування української архітектури першої третини ХХ ст. з яскравими рисами національної самобутності невід'ємно від імені Василя Григоровича Кричевського, видатного українського архітектора, художника, сценографа, мистецтвознавця, педагога. Світоглядне розуміння Кричевським української культури в контексті європейської архітектури, традицій багатьох країн світу, привело митця до кола фундаторів нової архітектури початку ХХ ст. з чіткою українською ідентичністю. Морфологічні та семантичні засади цього стилю стали предметом ґрунтовних досліджень науковців протягом не одного десятиліття. Архітектурна спадщина видатного митця потребує подальшого дослідження, збереження й реставрації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вперше аналіз творчого доробку Василя Кричевського виклав у своїй публікації мистецтвознавець Стефан Таранушенко [14]. Основними джерелами з життя та творчості майстра на довгі десятиліття стали біографічні нариси Вадима Щербаківського [19] та Вадима Павловського [12] написані у діаспорі. Творчій біографії Василя Кричевського присвятили публікації такі автори з діаспори як Святослав Гординський, Дам'ян Горняткевич [6] та ін. В Україні свідчення про свого вчителя залишив архітектор Петро Костирко [3]. Чималу частину своєї монографії «Український архітектурний модерн» Віктор Чепелик присвятив засновнику цього стилю – Василеві Кричевському. Розвідкам, щодо архітектурної діяльності Василя Кричевського у Харкові присвячені публікації Тетяни Тихомирової [15], Валера Бондара й Ольги Різниченко [2] та ін.; у Полтаві – Віталія Ханка [17], Наталі Новосельчук [11] та ін.; у Києві публікації Олени Мокроусової [9] та ін. Узагальнюючим дослідженням творчості митця стала монографія Валентини Рубан-Кравченко [13]. Автор статті взяв участь у пошуку й підготовці матеріалів видання двотомника «Василь Григорович Кричевський: хрестоматія» (Видавець Олександр Савчук, 2016 р.) [3]. Більшість текстів видання – є збірка джерел про творчій спадок митця, зокрема архітектурні проекти Кричевського. Опубліковані авторські списки творчих робіт, підготовані Кричевським у 1933 та 1938 рр. [3, с. 285-331]. Ці списки були підставою для отримання вченого звання професора й наукового ступеню доктора мистецтвознавства, носили офіційний характер й відповідно можуть достовірні сприйматися як джерела для підтвердження авторства.

Мета публікації. Незважаючи на ґрунтовність, у більшості цих видань невірно подана атрибуція фотографій об'єктів Кричевського, переплутані адреси, деякі об'єкти, що мають встановлене авторство інших здчих, приписані Кричевському. Відсутність архівних матеріалів, які б підтвердили дані біографів з української діаспори призвели до ігнорування а харківськими дослідниками авторства Кричевського у проектах майстерень Сергія Загоскіна й Олексія Бекетова. Навпаки ж, встановлення авторства Кричевського лише за стильовими ознаками, схожістю творчого почерку, призвели до помилкових висновків. Так до архітектурного доробку Кричевського у Харкові Тетяною Тихомировою був віднесений будинок по вул. Мироносицькій, 74, збудований за проектом Бориса Корнеєнка. Кричевський не є автором будинку дружини колезького асесора Кнітчер (так званого «будинку з жабками») на вул. Котляревській, 14, який став «візитівкою» його архітектурної спадщини у Харкові. Саме тому подальший пошук матеріалів що до авторства Василя Кричевського є вкрай важливим для повернення імені митця в історію української архітектури. Не тільки широкому загалу, а й фахівцям насамперед

відомі два архітектурні витвори Василя Кричевського – будівлі колишнього Полтавського земства у Полтаві та музею Тараса Шевченка у Каневі. Мета статті привернути увагу до маловідомих архітектурних об'єктів авторства Кричевського, розкрити особливості їх дослідження, накреслити шляхи збереження, реставрації й можливого реставраційного відтворення.

Основна частина. Архітектурну творчість Кричевського за ступенем творчої свободи можна розподілити на два періоди:

1) Учніства й роботи в творчих майстернях архітекторів в якості помічника, розробника частини архітектурного проєкту (зазвичай деталізації фасадів та інтер'єрів).

2) Самостійної творчості із розробкою власного архітектурного стилю (за Віктором Чепеликом [19], це український архітектурний модерн (УАМ), за сучасними дослідженнями (Світлана Лінда [10], Юлія Івашко [8], Тетяна Антошук [1]) – український національний романтизм в архітектурі).

У періоді творчого становлення митця можна виділити роботу у майстернях:

1) Техніків Харківської міської управи Івана Курочкіна й Михайла Бабкіна, інженера Олександра Кюстерна (1887-1889).

Архітектора Сергія Загоскіна (1889-1891);

2) Архітектора Альфреда Шпігеля (1891-1892);

3) Академіка архітектури Олексія Бекетова (1893-1903).

Враховуючі творчі міграції митця можна також виділити кілька періодів творчості за географічним місцем тривалого перебування й творчої діяльності:

1) Харківський період (1887-1903).

2) Полтавський період (1903-1909).

3) Київський період (1909-1943).

4) Період еміграції (країни Європи та Венесуела 1943-1952).

Дослідження автором доповіді стилістики об'єктів авторства Кричевського спирається на концепцію історизму в архітектурі Світлани Лінди, в рамках якої національний романтизм розглядається як частина підсистеми історизму, що виступає паралельним потоком до явища стилю. Вона визначає також процес залучення архітектурних форм минулого в нову проєктну практику як «патерни морфогенезу» та поділяє їх на типи: репродукція, академічна стилізація, модернізована стилізація, радикальна трансформація. При цьому неоформа (нова архітектурна форма в результаті морфогенетичних перетворень в архітектурі історизму) утворюється на основі об'єкта прототипу.

Архітектурна стилістика об'єктів в проєктуванні яких брав участь Кричевський на першому етапі творчості може бути віднесена до явища історизму з різновидами «академічної стилізації» (за термінологією Світлани

Лінди) з використанням архітектурних елементів античності, готики, італійського та французького ренесансу, орієнтальної архітектури (стилі «неогрек», «неоготика» «неоренесанс» та «мавританський стиль»).

На другому самостійному етапі творчості Кричевський свідомо прагнув надати своїм творінням чіткої національної приналежності. Це відбилося у прагненні використати в своїй архітектурній практиці *патерни української своєрідності*, – інструменти формотворення архітектурного об'єкта з ознаками української самобутності, що включають *патерни форми* і *патерни морфогенезу*. *Патерни форми* – узагальнена упізнавана модель (шаблон) реальних архітектурних об'єктів певного типу, що має структурні рівні (об'єм, елементи, деталі), які відповідають рівням візуального сприйняття будівлі. *Патерни форми* є результатом усталеного в традиційній культурі вирішення завдань формоутворення, які відповідають функціональним потребам і матеріалізуються в будівлях за допомогою різних конструктивних схем в різних будівельних матеріалах. *Патерн морфогенезу* – послідовність дій залучення елементів структурних рівнів для формування новотвору. *Новотвір* – новий архітектурний об'єкт, що є кінцевим результатом залучення патернів форми прототипу за допомогою патернів морфогенезу (терміни застосовані автором статті) [5].

Підґрунтям й передумовою формотворчих пошуків митця стали:

1) Спілкування молодого Кричевського з художником Львом Жемчужниковим (за твердженням Дам'яна Горняткевича – інтерв'юера Василя Кричевського в 1945 р.), другом Тараса Шевченка й однодумцем Григорія Галагана – замовника будинку для гостей в с. Лебединці на Чернігівщині (за твердженням Дам'яна Горняткевича – інтерв'юера Василя Кричевського в 1945 р.) [6]. Цей будинок авторства Євгена Червінського, зведений у 1856 р. за мотивами старосвітських будинків козацької старшини, пізніше став джерелом рис української самобутності для Василя Кричевського (відвіданий й досліджений митцем після 1903 р.).

2) Обстеження палацу Карамзіних у с. Івня Курської губернії з кімнатою обставленою в українській традиційній стилістиці із наповненням у інтер'єру предметами українського вжиткового мистецтва [13].

3) Вплив на Кричевського діячів харківського регіонального осередку дослідження української культури (історик Дмитро Багалій, етнограф Микола Сумцов, мистецтвознавець Єгор Редін), які сформували й теоретичну базу творчості Василя Кричевського – вільного слухача їхніх лекцій [3, с. 117].

4) Рівень й обсяг українських історико-архітектурних, пам'яткознавчих та етнографічних дослідження кінця XIX – початку XX ст. дозволив отримувати систематизовану інформацію про джерела формотворення «українського

стилю». Наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. інтерес до традиційної архітектури України поживався через проведення археологічних з'їздів. Так, експонатом етнографічного відділу виставки ХІІ Археологічного з'їзду в Харкові став повномасштабний макет української хати слобожанського типу, створений за проектом Кричевського. Знайомство Кричевського із етнографами та художниками (Микола Сумцов, Василь Горленко, Порфирій Мартинович, Сергій Васильківській, Опанас Сластьон) [3, с. 117], які опосередковано вивчали й традиційне українське зодчество.

5) Колекціонування предметів українського декоративно-вжиткового мистецтва. Збірку народного орнаменту 1907 р. Кричевського видало разом з іншими у формі великого альбому Полтавське губернське земство. Згодом частина тих рисунків потрапила до альбому 1912 р. Сергія Васильківського «Мотивы украинскаго орнамента», а три з них – до спеціального номера лондонського журналу «The Studio» 1912 р. під заголовком «Peasant art in Russia» [3, с. 117].

6) Теоретичні праці мистецтвознавця Джона Раскіна та художника й публіциста, засновника руху «Мистецтв та ремесел» Вільяма Морріса. Творення національних стилів відбувалося на естетико-філософських засадах, сформульованих мистецьким рухом «Мистецтва та ремесла» («Arts & Crafts»), що виник у другій половині ХІХ ст. у Великій Британії та швидко поширився в континентальній Європі та США [3, с. 117].

7) Ідеї вираження національної своєрідності у формах сучасної архітектури у творчості фінських художників напряду національного романтизму та англійського архітектора М.Х. Бейлі-Скотта – представника руху «Мистецтв та ремесел» [3, с. 117].

Для Кричевського стильовим орієнтиром була українська народна дерев'яна архітектура. Кам'яне будівництво доби Гетьманщини, т.зв. «українське бароко» митець розглядає передусім як вираз західних впливів на українське зодчество. Так, Василь Кричевський писав у своїй статті 1914 р.: «Розуміння українського стилю»: «Стиль бароко перейшов до нас на початку 17-го ст. і був стилем панським, модним, перенесеним з Заходу гетьманами й старшиною» [3, с. 33]. Микола Філянський критикує Кричевського та його послідовників за надмірне запозичення форм з українських народних примітивів. Для подолання цих вад Микола Філянський рекомендував залучати до арсеналу прототипів і муровану архітектуру України доби бароко, наголошував, що тяжіння до самобутньої архаїки шкодить загальній естетиці. Він зазначав, що потяг до етнічної самобутності «накладає відтінок провінціалізму на самий характер творчості» [16]. Йому вторить Дмитро

Антонович, вказуючи, що пошуки української самобутності в архітектурі – шлях до національної обмеженості.

У 1920-х рр. під впливом соціально-політичних перетворень в архітектурних об'єктах Кричевського відбувається еволюція в бік раціональності та функціональності при збереженні народно-стильової своєрідності. А з середини 1930-х рр. – в бік із декоративності.

Висновки. Підкреслена українська самобутність архітектури Василя Кричевського виразилося через стильові напрямки національного романтизму, раціоналізму, арт-деко й тоталітарного історизму. Розвиток народно-стильової своєрідності із модернізацією історичних прототипів розглядається, як пошук архітектури національної ідентичності в архітектурі.

В ході підготовки вказаного вище видання автором доповіді була виконана графічна реконструкція власного будинку Кричевського в Харкові, якою й проілюстрована ця книга. Цей будинок є єдиним збереженим об'єктом архітектури України, що був зведений за власним проєктом митця й належав родині Кричевського (Рис. 1 – 4).

Збережені будівлі, у проєктуванні яких брав участь Василь Кричевський є пам'ятками архітектури місцевого значення. На підставі цього дослідження можуть бути скореговані історичні довідки до облікових карток пам'яток із корегуванням авторства проєкту з формулюванням «за участі Василя Кричевського». Будівлі які не мають такого статусу можуть бути запропоновані для занесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України (вид – пам'ятка архітектури) за однією із ознак «є витвором видатного архітектора».

Враховуючі незначний обсяг такого об'єкта авторства Кричевського як будинок Володимира Чубука-Подільського та зрубну конструкцію стін, можливий варіант викупу будинку у сучасного власника з подальшим відтворенням первісного вигляду у Музеї народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини у м. Переяслав Київської обл. Створенням в інтер'єрі експозиції музею Володимира Чубука-Подільського.

Публікації про архітектурну спадщину Кричевського надихають представників громадськості до дій спрямованих на розкриття історичного потенціалу будівель авторства Кричевського, які втратили свій первісний вигляд в результаті перебудов. Так первісний вигляд головного фасаду колишньої садиби Стаховського (перебудована й використовується як поліклініка МВС) був відтворений у вигляді муралу (гіпотетична колоризація фасаду – Олександр Фертюк, Євген Совинський, автор ідеї – Олександр Федоришен, реалізація в рамках проєкту «VIN ART CITY» 2018 р.) [7]. В подальшому можлива реставрація головного фасаду (нині фрагменту фасаду сучасної будівлі, що поглинула колишню садибу в результаті пізнішої

добудови), визначеного як предмети охорони будівлі-пам'ятки культурної спадщини.

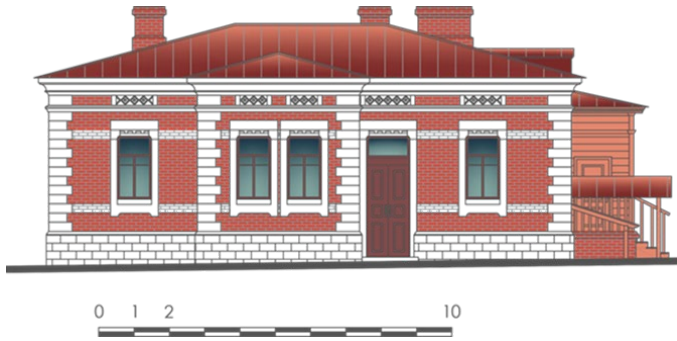

Рис. 1 – Будинок Кричевського у Харкові.
Фасад з вул. Володимирської

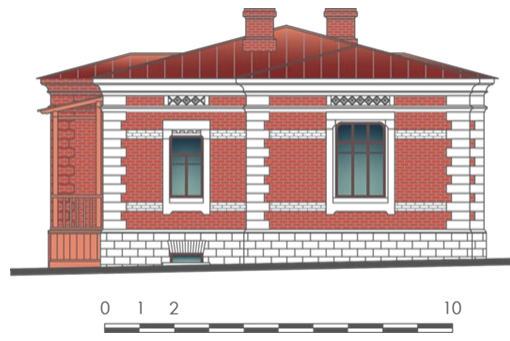

Рис. 2 – Будинок Кричевського у Харкові.
Фасад з вул. Котляревської.

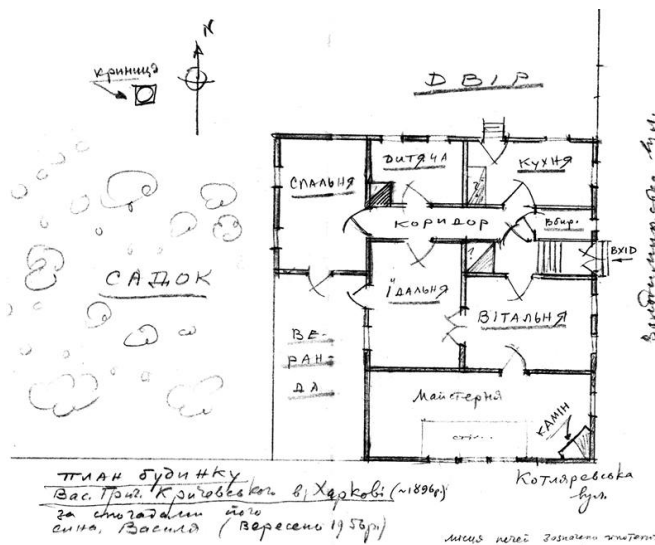

Рис. 3 – Будинок Кричевського у Харкові.
План за спогадами В. Павловського

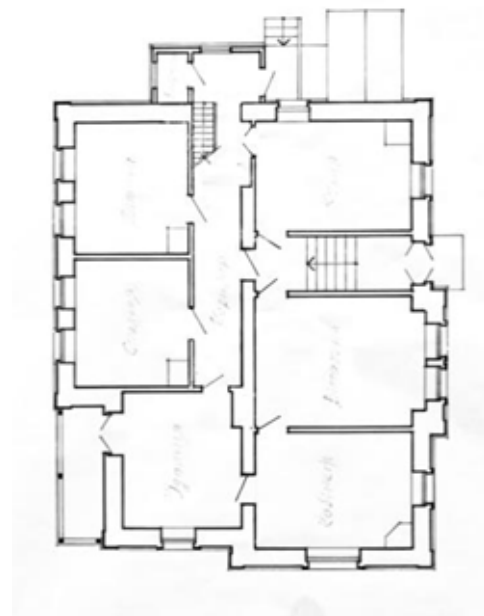

Рис. 4 – Будинок Кричевського у Харкові.
План. Реконструкція автора

Список джерел

1. Антошук Т.І. Еволюція семантичних ознак архітектурних форм українського романтизму (кінець ХІХ – початку ХХ століття): автореф. дис. ... канд. архітектури: 18.00.01 / Т.І. Антошук. – Харків, 2018. – 21 с.: рис.
2. Бондар В., Бондар-Різниченко О. Про що мовчить Харків: Харківський доробок творця українського архітектурного стилю Василя Кричевського // Артанія. – Кн. 10 (число 1, 2008). – С. 31–33.

3. Василь Григорович Кричевський: хрестоматія. Том I. 1891–1943 рр. / передм. І. О. Ходак; упорядн. тому О. О. Савчук. — Харків: Видавець Савчук О. О., 2016. — 532 с., 472 іл. — Серія «Слобожанський світ». Випуск 10.
4. Вітченко Д. Харків Василя Кричевського / Д. Вітченко // Пам'ятки України: Історія та культура. Науковий часопис. — 2014. — № 6 — С. 10–20.
5. Вітченко Д.М. Патерни української самобутності в спадщині Харківської архітектурної школи першої третини ХХ ст.: джерела й особливості реабілітації. Дис. ... кандидата архітектури: 18.00.01 — Харків: 2019 — 362 с.
6. Горняткевич Д. Українські митці в автобіографіях / Д. А. Горняткевич. — Лондон: Українська Видавнича Спілка, 1958. — 79 с.
7. Дядюк К. Садиба Стаховського і загублений артефакт: у Вінниці почали малювати третій мурал до Дня міста. // Вежа: Вінницький інформаційний портал — 31.08.2018. URL: <https://vezha.ua/sadyba-stahovskogo-i-zagublenyj-artefakt-u-vinnytsi-pochaly-malyuvaty-tretij-mural-do-dnya-mista-foto> / (дата звернення: 22.02.2023).
8. Івашко Ю.В. Основи стилеутворення модерну в архітектурі України (кінець ХІХ — початок ХХ століття): автореф. дис. ... д-ра архітектури: 18.00.01 / Ю. В. Івашко. — Київ, 2013. — 44 с.
9. Мокроусова О.Г. Творчі зв'язки харківських і київських архітекторів на початку ХХ століття / О.Г. Мокроусова // Культурна спадщина Слобожанщини: зб. наук. ст. — Харків, 2016. — Чис. 29. — С. 5–22.
10. Лінда С.М. Історизм у розвитку архітектури: дис. ... д-ра архітектури: 18.00.01 / С.М. Лінда. — Львів, 2013. — 392 с.
11. Новосельчук Н.Є. Будинок Полтавського губернського земства — видатна пам'ятка українського архітектурного модерну (на прикладі формування інтер'єру будинку) / Н.Є. Новосельчук // Региональные проблемы архитектуры и градостроительства : сб. науч. тр. — Одесса, 2007. — Вып. 9–10. — С. 451–458.
12. Павловський В. Василь Григорович Кричевський : Життя і творчість / Вадим Павловський. — Нью-Йорк : УВАН у США, 1974. — 350 с., іл.
13. Рубан-Кравченко В. Кричевські і українська художня культура ХХ ст. Василь Кричевський: монографія / В. В. Рубан-Кравченко. — Київ: Криниця, 2004. — 704 с., іл.
14. Таранушенко С.А. Василь Кричевський / Таранушенко С.А. // Життя і революція. — 1929. — №1. — С. 168 — 184.
15. Тихомирова Т. В.Г.Кричевский. Новое о харьковском периоде его жизни // Слобода. — 1994. — № 10. — Март.
16. Филянский Н.Г. Будущее украинской архитектуры / Н.Г. Филянский // Украинская жизнь. — 1913. — № 2. — С. 60–69.

17. Ханко В.М. Споруда Полтавського земства – програмний твір новітнього українського будівничого стилю / В. М. Ханко // Полтавщина: плин мистецтва, діячі: Мистецтвознавчі праці. – Київ, 2007. – С. 177–188.

18. Чепелик В.В. Українській архітектурний модерн / В.В.Чепелик; упоряд. З. В. Мойсеєнко-Чепелик. – Київ : КНУБА, 2000. – 378 с.; іл.

19. Щербаківський В. Пам'яті Василя Григоровича Кричевського/ Вадим Щербаківський. – Лондон: Українська Видавнича Спілка, 1954. – 56 с., іл.

References

1. Antoshchuk T.I. (2018). The evolution of semantic features of architectural forms of Ukrainian romanticism (end of the 19th - beginning of the 20th century): abstract. candidate of architecture theses: 18.00.01 [Evolutsiia semantychnykh oznak arkhitekturnykh form ukrainskoho romantyzmu (kintsia XIX – pochatku XX stolittia): avtoref. dys. ... kand. arkhitektury: 18.00.01] Kharkiv. 21 p.: rys. (in Ukrainian)

2. Bondar V., Bondar-Riznychenko O. (2008) What Kharkiv is silent about: the Kharkiv work of the creator of the Ukrainian architectural style, Vasyl Krychevskiy [Pro shcho movchyt Kharkiv: Kharkivskiy dorobok tvortsia ukrainskoho arkhitekturnoho styliu Vasylia Krychevskoho] Artaniia. Kn. 10 (chyslo 1, 2008). P. 31–33. (in Ukrainian)

3. Vasyl Hryhorovych Krychevskiy: anthology. Volume I. 1891–1943. (2016) [Vasyl Hryhorovych Krychevskiy: khrestomatiia. Tom I. 1891–1943 rr. peredm. I. O. Khodak ; uporiadn. tomu O. O. Savchuk.] Kharkiv: Vydavets Savchuk O. O., 2016. 532 p., 472 il. Seriiia «Slobozhanskyi svit». Vypusk 10. (in Ukrainian)

4. Vitchenko D. (2014) Vasyl Krychevsky's Kharkiv [Kharkiv Vasylia Krychevskoho] Pamiatky Ukrainy : Istoriiia ta kultura. Naukovyi chasopys. № 6. P. 10–20. (in Ukrainian)

5. Vitchenko D.M. (2019) Patterns of Ukrainian identity in the legacy of the Kharkiv architectural school of the first third of the 20th century: sources and peculiarities of rehabilitation. Dissertation of candidate of architecture: 18.00.01 [Paterny ukrainskoi samobutnosti v spadshchyni Kharkivskoi arkhitekturnoi shkoly pershoi tretyny KhKh st.: dzherela y osoblyvosti reabilitatsii. Dys. ... kandydata arkhitektury: 18.00.01] Kharkiv. 362 p. (in Ukrainian)

6. Horniatkevych D. (1958) Ukrainian artists in autobiographies [Ukrainski myttsi v avtobiohrafiiakh] London: Ukrainska Vydavnycha Spilka. 79 p. (in Ukrainian)

7. Diadiuk K. (2018) Stakhovsky's estate and a lost artifact: in Vinnytsia they started painting the third mural for City Day. [Sadyba Stakhovskoho i zahublenyi artefakt: u Vinnytsi pochaly maliuvaty tretii mural do Dnia mista.] Vezha: Vinnytskyi informatsiinyi portal – 31.08.2018. URL: <https://vezha.ua/sadyba-stahovskogo-i->

zagublenyj-artefakt-u-vinnytsi-pochaly-malyuvaty-tretij-mural-do-dnya-mista-foto / (data zvernennia: 22.02.2023). (in Ukrainian)

8. Ivashko Yu. (2013) Osnovy styleutvorennia modernu v arkhitekturi Ukrainy (kinets XIX – pochatok XX stolittia) : avtoref. dys. ... d-ra arkhitektury: 18.00.01 [Basics of the creation of modern style in the architecture of Ukraine (end of the 19th - beginning of the 20th century): abstract of the dissertation of the Doctor of Architecture: 18.00.01] Kyiv. 44 p. (in Ukrainian)

9. Mokrousova O.H. (2016) Tvorchy zviazky kharkivskykh i kyivskykh arkhitektov na pochatku XX stolittia [Creative connections of Kharkiv and Kyiv architects at the beginning of the 20th century] Kulturna spadshchyna Slobozhanshchyny : zb. nauk. st. Kharkiv. Chys. 29. P. 5–22 (in Ukrainian)

10. Linda S.M. (2013) Istoryzm u rozvytku arkhitektury: dys. ... d-ra arkhitektury: 18.00.01 [Historicism in the development of architecture: Doctor of Architecture thesis: 18.00.01] Lviv. 392 p. (in Ukrainian)

11. Novoselchuk N. (2007) Ye. Budynok Poltavskoho hubernskoho zemstva – vydatna pamiatka ukrainskoho arkhitekturnoho modernu (na prykladi formuvannia interieru budynku) [The building of the Poltava Provincial Zemstvo is an outstanding monument of Ukrainian architectural modernism (on the example of the interior design of the building)] Rehyonalnye problemy arkhitektury y hradostroytelstva : sb. nauch. tr. Odessa. V. 9–10. P. 451–458. (in Ukrainian)

12. Pavlovskiy V. (1974) Vasyl Hryhorovych Krychevskiy: Zhyttia i tvorchist [Vasyl Hryhorovych Krychevskiy: Life and creativity] Niu-York: UVAN u SShA. 350 p., il. (in Ukrainian)

13. Ruban-Kravchenko V. (2004) Krychevski i ukrainska khudozhnia kultura XX st. Vasyl Krychevskiy: monohrafiia. [Krychevsky and Ukrainian artistic culture of the 20th century. Vasyl Krychevskiy: monograph] Kyiv: Krynytsia. 704 p., il. (in Ukrainian)

14. Taranushenko S.A. (1929) Vasyl Krychevskiy [Vasyl Krychevskiy] Zhyttia i revoliutsiia. №1. P. 168 – 184. (in Ukrainian)

15. Tykhomyrova T. (1994) V.H. Krychevskiy. Novoe o kharkovskom peryode eho zhyzny [V.G. Krichevsky. New about the Kharkov period of his life] Sloboda. № 10. Mart. (in Russian)

16. Fylianskyi N.H. (1913) Budushchee ukraynskoi arkhitektury [The future of Ukrainian architecture] Ukraynskaia zhyzn. № 2. P. 60–69. (in Russian)

17. Khanko V.M. (2007) Sporuda Poltavskoho zemstva – prohramnyi tvir novitnoho ukrainskoho budivnychoho styliu [The building of the Poltava Zemstvo is a program work of the latest Ukrainian building style] Poltavshchyna: plyn mystetstva, diiachi: Mystetstvoznavchi pratsi. Kyiv. P. 177–188. (in Ukrainian)

18. Chepelyk V.V. (2000) Ukrainskii arkhitekturnyi modern [Ukrainian architectural modern] Kyiv: KNUBA. 378 p.; il (in Ukrainian)

19. Shcherbakivskiy V. (1954) Pamiati Vasylia Hryhorovycha Krychevskoho [In memory of Vasyl Hryhorovych Krychevskiy] London: Ukrainska Vydavnycha Spilka. 56 p., il. (in Ukrainian)

Annotation

Denys Vitchenko, Candidate of Architecture, Associate Professor of the Department of Construction, Geotechnics and Geomechanics, National Technical University "Dnipro Polytechnic".

The little-known architectural heritage of Vasily Krichevsky: features of research, preservation and restoration

In article is devoted to the architectural work of Vasyl Krychevsky – an outstanding Ukrainian architect, artist, art critic and teacher of the late 19th – first half of the 20th century. The founder of the new Ukrainian architecture with a pronounced national identity. A detailed analysis of publications devoted to the architectural work of Krichevsky is given. The article highlights two periods of the architect's creativity according to the degree of creative freedom and four periods of creativity according to the place of stay and activity. In the period of the creative development of the architect, three architectural workshops were identified, in which Krichevsky gained experience in life and honed his skills. The style of architectural objects at different periods of Krichevsky's work is characterized. Seven main prerequisites for the architect's form-building searches have been identified. The author's terminology has been introduced to designate the tools of shaping an architectural object with signs of Ukrainian traditional originality – "patterns of Ukrainian originality", which include "patterns of form" and "patterns of morphogenesis". And also "new creation" - a new architectural object, which is the result of the use of "patterns of form" with the help of "patterns of morphogenesis". The evolution of the architectural image of objects by Krichevsky in the direction of functionality and rationality, which took place in 1920-1930, is noted. under the influence of social and political changes. The little-known architectural objects by Vasil Krichevsky are highlighted, the features of their study are revealed, the ways of their preservation, restoration and restoration are outlined. A graphic reconstruction of the facades of the Vasil Krichevsky mansion in Kharkov is presented - the only architectural object in Ukraine, which was designed by Krichevsky and belonged to his family. The importance of publications about the architect for involving the public in the preservation and restoration of the little-known architectural heritage of Vasil Krichevsky was noted.

Keywords: architectural heritage of V. Krychevsky; national identity of architecture; patterns of Ukrainian identity in architecture.